

A börtönről nem beszéltek

Ma nevetségesen hangzana a klerikális reakció melletti izgatás vádja, pedig ennek alapján egykor súlyos büntetéseket szabtak ki.

Jókai Mór, a heti két alkalommal megjelenő Jelenkor népszerű rovatában, a Budapesti Naplóban – amelyet rövid ideig szerkesztett és írt – 1847 május huszadikán hírül adta, hogy megjelent *Gosztonyi Miklós* Ősiség című röpirata, amely „azon országgyűlés küszöbén, mellyen az alkotmányos reformkérdések közt az ősiség is, mint egyik főtárgy – előkerülend, minden honpolgárnak illő figyelmét, s részvétét igényli”.

Gosztonyinak, a pesti váltótörvénytől elnökének a műve – s ezáltal személye – valóban figyelmet keltett, ami báró Eötvös Józsefnek gróf Széchenyi Istvánhoz írt, 1848. január másodikán keltezett leveléből is kiderül. Ebben többek között ez állt: „Kivánatosod szerint Gosztonyival az aviticitási (ősiségi – a szerk.) javaslaton mentünk keresztül, s midőn e munkát részletesebben taglaltuk s azon meggyőződéshez jutánk (nem csak mi, de főképp Gosztonyi), hogy abból de egy paragrafus nem maradhat úgy, mint az terveltetett; midőn láttuk, hogy az egész munkálaton veres fonálként azon eszme vonul körül: miként lehessen a fekvő birtokot lassanként a magyarnak kezéből kicsikarni s hazánkat idegen tőzsérek tulajdonává tenni; mily rossz szándékúak vagy legalább könnyelműek s tudatlanok azok, kik hazánk viszonyait kormányozzák, akkor megvallom, engem elhagytak reményeim, éppen mert a jelen kormány elmozdíthatásának nehézségeit átlátom, s mert ren-

■ Gosztonyi Ernő: Az embert mindenütt utolérte az elnyomás keze

FOTÓ: SPILÁK ZSUZSANNA

díthetlen meggyőződés, hogy ily kormány alatt a haza kifejlődése teljes lehetetlen”.

A Gosztonyi (*Gosztony, Gosztony* stb.) család első ismert őseinek, *Miklós*nak fiait, *Miklóst* és *Mihályt*, *V. István* (ifjabb) király 1269-ben apjukkal és nagybátyjaikkal együtt várjobbágyokból szervienyekké emelte, és Kövesszarv birtokával jutalmazta, mivel kitüntették magukat a bolgárok elleni háborúban. Az ősi, Vas vármegyei birtokokon (*Gosztony, Szentmihály, Rátót, Medves, Tiszta-Mark, Czekeföld, Bükk, Doroszló, Csákány*) kívül *Zala, Sopron, Nyitra, Pest, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok* és *Somogy* vármegyékben is szerzett birtokokat a meg lehetőségek kiterjedt, szerteágazó családja. A birtokszerezéseknek bizonyára ko-

moly szerepe volt abban, hogy a Gosztonyiak már a XV. században két főágra váltak, s ennek megfelelően más-más (*kövesszarvi* és *gosztonyi*, illetve *gosztonyi* és *krencsi*) előnevekkel éltek. *Mátyás* király 1467-ben Budán címerlevelet adományozott *Gosztthoni Tamás* pécsi kanonoknak. Alig egy évszázaddal később (1559-ben) *I. Ferdinánd* a hűtlenségi perbe keveredett *Bornemisza Anna* hevesi birtokait adta *Gosztonyi Boldizsárnak*. Később ugyan csak Heves vármegyében, *István* fia, *Pál Tarródy Annával* kötött házassága révén detki, ludasi, karácsondi, vizslási, domoszlói, markazi és felsőnáni birtokokkal gyarapította a Gosztonyi-javakat.

Az ország számos vidékén felbukkanó Gosztonyiakat tekintve, nem lehet

könnyű dolga a családikutatóknak, akik megpróbálnak eligazodni a fő- és mellékágak genealógiai labirintusaiban. A *Bossányi*, a *Guttay*, a *Rudnay*, a *Ghyczy*, a *Jeszenszky*, a *Rakovszky*, a *Raksányi*, a *Rudnyánszky*, a *Zerdahegyi*, a *Baranyay*, az *esztelneki Bíró*, a *Tahy*, a *Szentkereszt*, a *Reichlin-Meldegg*, a *Kosztolányi*, a *Pongrácz*, az *Amelin*, a *Győrffy*, a *Brezovay*, a *derecskei Fodor*, a *Körmendy*, a *Mattyasovszky*, a *Páldy*, a *Majthényi*, a *Beniczky*, a *Kacsokovich* és a *mankóbükki Balogh* családokkal is rokonságban álló familia nevezetesebb tagja volt többek között *János* győri, majd erdélyi püspök, *Mária* királyné kancellárja, akit 1527-ben *Szapolyai János* hívei megöltek; az 1700 körül Heves vármegyébe elszármazott *István*, jász kun

kapitány; valamint az 1737-ben született *István*, dulcinni címzetes, majd tiberiopolitani felszentelt püspök, esztergomi érkanonok, aki családja számára hitbizományt alapított, s iskolai ösztöndíjakkal segítette a fiatal Gosztonyiak taníttatását. A már említett Miklósról, a váltótörvényszéki elnökről érdemes még megjegyezni, hogy később udvari tanácsos, 1849 után pedig császári és királyi főtörvényszéki elnök lett, de mindenekelőtt talán azt, hogy 1834-ben ezer forintot adományozott a Pesti Magyar Színház (későbbi nevén Nemzeti Színház) építésére.

A negyvenkét esztendő *Gosztonyi Ernő* fizikai munkás, genealógus, a Magyar Történelmi Családok Egyesületének tagja ma albérletben él. Saját lakás szerzésére nem lát esélyt. Mégsem panaszkodik. Csak válaszol a kérdéseinkre. Először arra, hogy mivel foglalkozott az édesapja.

- Földbirtokos volt. A Pest megyei Galgagyörkön és a jászsági Kerekudvaron voltak a birtokai. Mezőgazdásznak tanult, hogy érten a saját gazdaságának a vezetéséhez. A háború utáni földreform során a földjeinek nagy részét elvették. Az ötvenes években belekerült egy izgatási, lázítási perbe, amiről közelebbi részleteket nem tudok, mert elvesztek az idevágó iratok. Csak egy vádindítvány maradt meg.

- *Mi lett a per következménye?*

- Elítélték és bebörtönözték. A kiszabadulása után csak segédmunkásként tudott elhelyezkedni.

- *Mennyi időt töltött a börtönben?*

- Talán két évet, de ezt sem tudom pontosan, mert amikor 1964-ben meghalt, én még csak tízéves voltam. Egyébiránt anyámat is bebörtönöz-

ték... Valamikor olyan vádak alapján szabtak ki börtönbüntetéseket, amelyek ma nevetségesen hangzanak: a klerikális reakció melletti izgatás és hasonló. Ezek akkor súlyos vádak voltak.

■ „Most éppen le vagyok százalékolva.”

- *Édesapja miféle munkát végzett a szabadulása után?*

- Például kubikosként dolgozott... Annyit el kell még mondanom róla, hogy komolyan hitt abban, ami a Szózatban áll: „Áldjon vagy verjen sors keze: Itt élned, halnod kell.” Nem egy barátjától zokon vette, hogy elhagyták Magyarországot.

- *Az általános iskolát hol végezte?*

- Jászberényben, ahol laktunk. Azután, mint fiatalok, elmentem dolgozni az ottani hűtőgépgyár-

ba. Nagy jövedelmünk nem volt, és anyám is megbetegedett, mert a börtön megviselte...

- *Ó hol töltötte a büntetését?*

- Állampusztán. Körülbelül egy évig volt ott. A börtönről nem volt szabad beszélni. A szüleim börtön helyett mindig szanatóriumot említettek. Erről tényleg nem lehetett beszélni. Egyik ismerősöm, aki három évet töltött Recskén, egy bírósági tárgyaláson megemlítette, hogy ott

volt, mire rászóltak: Recsk nem létezik, ilyet maga ne állítson!

- *A hűtőgépgyárban hogyan ment a sora?*

- Segédmunkás voltam. Beiratkoztam az esti gimnáziumba. Azután 1972-ben fölkerültem Pestre, az itteni gyáregységbe, és itt folytattam az iskolát. Érettségi után egy közgazdasági szakközépiskolában kiegészítő tanulmányt végeztem.

- *Hozott ez valami változást az életében?*

- Számviteli utóalkulációs vonalra mentem, majd családtervezési okok miatt fizikai munkát vállaltam. A tervekben semmi nem lett, én viszont már tizenegy éve végzem ezt a munkát.

- *Tehát jelenleg is?*

- Most éppen le vagyok százalékolva, azonban van rá remény, hogy egy éven belül javulás állhat be az egészségi állapotomban.

- *Ne vegye udvariaskodásnak, de a szavaiból több kulturáltságra és műveltségre következtetek annál, amit egy esti gimnázium nyújthat...*

- Ez bizonyára a könyvek szeretetéből fakad. Valami azért maradt az otthoni könyvtárunkból, és a könyvek mindig sokat jelentettek nekem. A fizikai munka mellett igyekeztem nem elszakadni a kultúrától. Rendszeresen olvastam, tájékozódtam mindenről. Amatőrként több mint húsz éve foglalkozom helytörténeti, családtörténeti kutatásokkal.

- *Hol tart a munkában?*

- Még mindig az anyaggyűjtésnél. Ha többre nem jutok, és megérem, akkor legalább szeretném mindent a levéltárban elhelyezni. Hatalmas anyagról van szó. Ez a munka részemről egyfajta elhivatottságból fakad. Nem magamért dolgozom, hanem a közért. Ez lehet egy ország, egy régió, egy város, egy egyesület...

BÁNÓ ATTILA